

Kaip skaičiuoja NEURONAI?

Gabija Toleikytė
University College London
Wolfson Institute for Biomedical sciences
Neural computation's laboratory

Smegenys

- [Imagination
- [Chess players - mąstymas
- [Rock climbers - kūno koordinacija
- [Somatosensorika
- [Rega

Tyrimo lygmenys

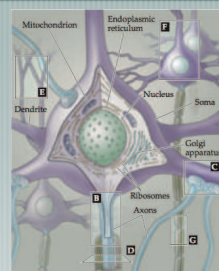
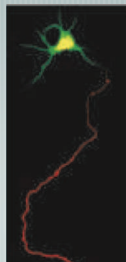
- [Sistema - Elgsena
- [Sistemos moduliai - Neuronų tinklai
- [**Ląstelės - Neuronai**
- [Molekulės

Ląstelės smegenyse

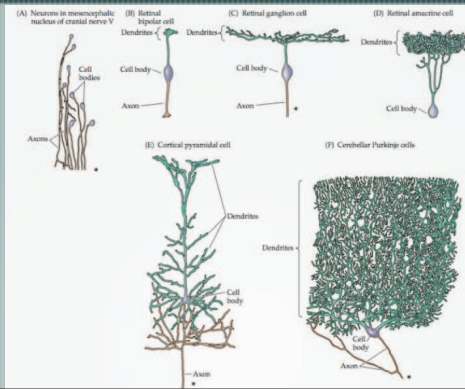
- [Neuronai - elektriniai signalai
- [Glija - pagalbinės ląstelės

Neuronai

- [Kūnas
- [Dendritai
- [Aksonas

Neuronų įvairovė

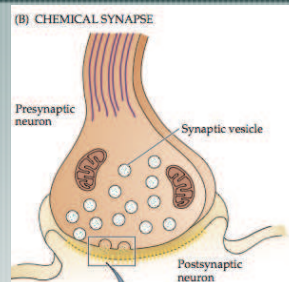
Neuronų jungtys

Sinapsės

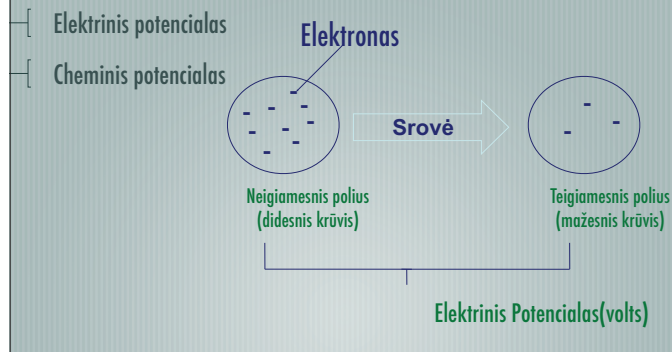
- pre-sinapsinis neuronas
- postsinapsinis neuronas
- sinapsinis plyšys

Sinapsinis pernešimas (neurotransmisija) - informacijos perdavimas iš vieno neurono kitam

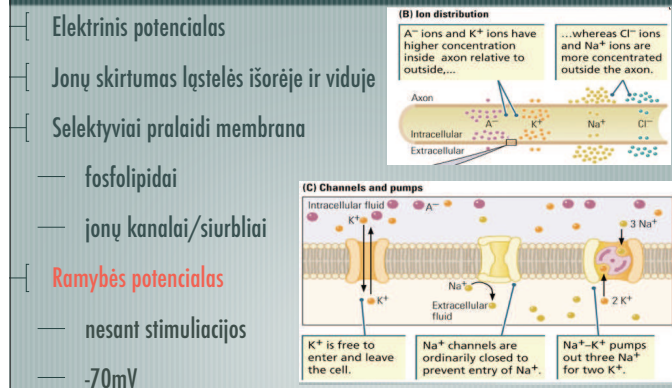
Elektrocheminis procesas

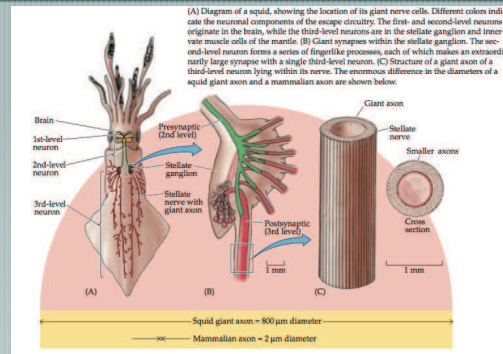
Elektrocheminis potencialas

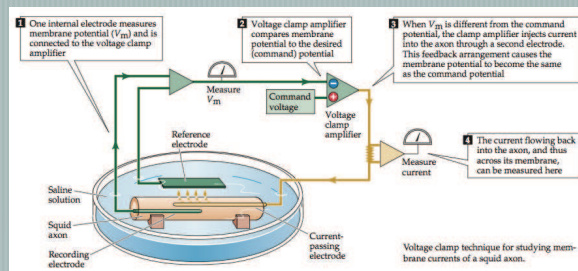
Neurono membranos potencialas

Tyrimo būdai

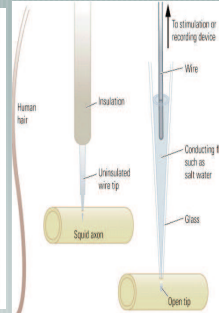
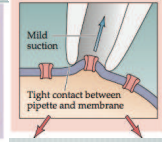
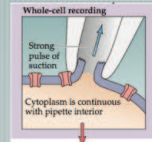
Vidulqsteliniai tyrimai

Intraląsteliniai matavimai

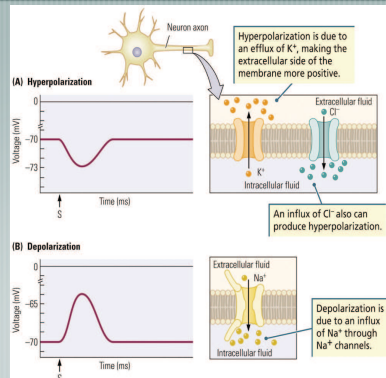
Metaliniai elektrodai

Stiklinės pipetės

Laipsniniai potencialai

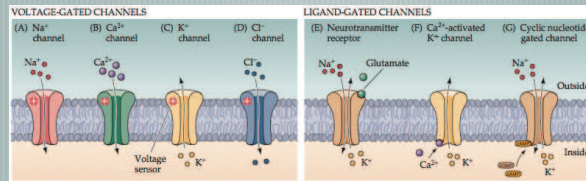
- Nedidelės membranos potencialo fluktuacijos
- Jonų judėjimas iš/i ląstelę
- Hiperpolarizacija
- Depolarizacija

Jonų kanalai neuromembranose

Įtampai jautrūs jonų kanalai

Ligando prisijungimo aktyvuojami - Receptoriai

Veikimo potencialas (VP)

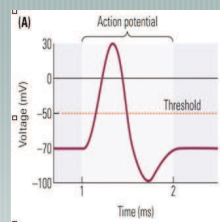
Staigus membranos poliarškumo pokytis (1ms)

Universali "valiuta" tarp neuronų

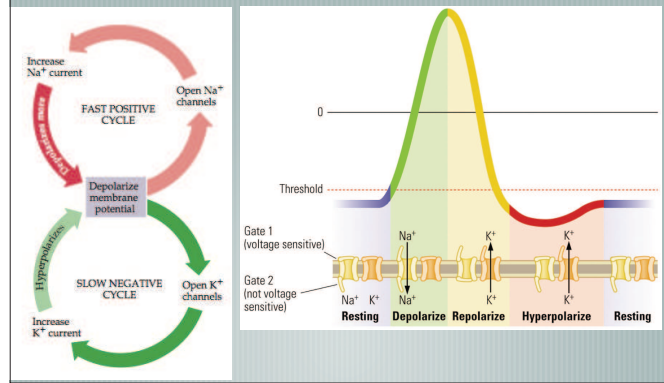
Slenkstis

membranos potencialas, kurio pasiekimas veda prie VP generacijos (-50mV)

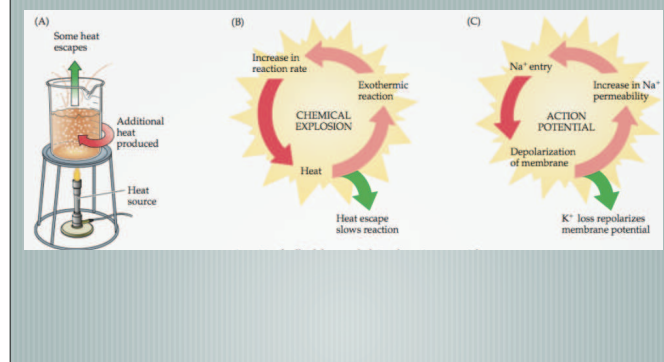
sukelia įtampai jautrių Na⁺ ir K⁺ kanalų atsidarymą

VP susidarymas

VP tarytum cheminis sprogimas

Depoliarizacija

- [Ramybės potencialo (-70mV) sąlygomis yra pusiausvyra tarp jonų mainų
- [K^+ ir Na^+ kanalų atsidarymui reikalinga pradinė depoliarizacija
- [**Kas ją sukelia???**

Cheminė sinapsė

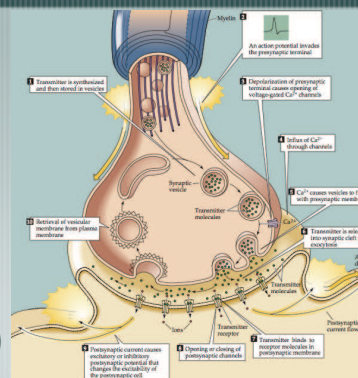
Neurotransmiteriai - presinapsiniame aksone sinapsinėse pūslelėse

Depoliarizacija sukelia pūslelių susiliejimą su neurono membrana

Neurotransmiteris patenka į sinapsinį plyšį

Neurotransmiteris prisijungia prie ligando aktyvuojamų kanalų

Kanalai tampa pralaidūs jonams (Na^+)

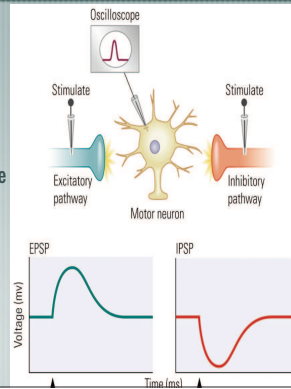
Sinapsių tipai

Žadinančios

- žadinamasis posinapsinis potencialas
- ląstelės vidus teigiamėja
- neurotransmiteris aktyvuoja kanalus, kurie įleidžia + jonus į ląstelę arba - iš ląstelės

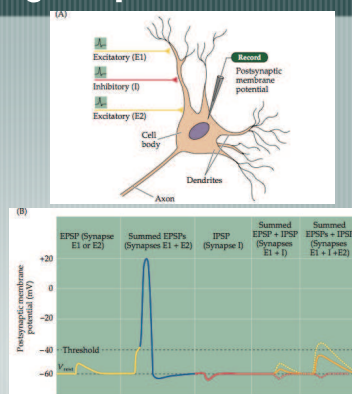
Slopinančios

- slopinantis posinapsinis potencialas
- ląstelės vidus neigiamėja

Sinapsių integracija

- [Kiekvienas neuronas sudaro daugybę sinapsių
- [Žadinčios ir slopinančios
- [Jos sumuojamos neurono kūne
- [Suma nulemia, ar bus generuojamas VP

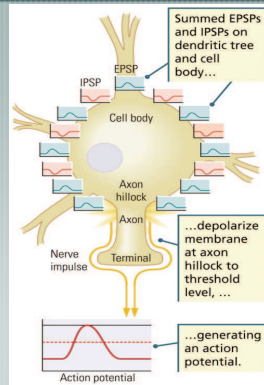

Integracija

Laikinė sumacija

Erdvinė sumacija

Kur generuojamas veikimo potencialas?

Neurono aktyvumas

Neurono aktyvumas - veikimo potencialo generavimas

Neurotransmiteriai

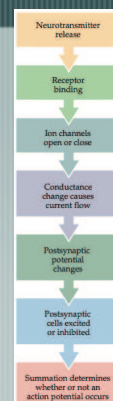
Receptoriai

Jonų kanalai

Jonų srautai

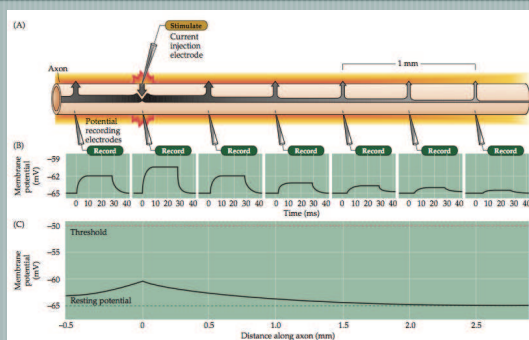
Membranos potencialo pokyčiai

Sumavimas

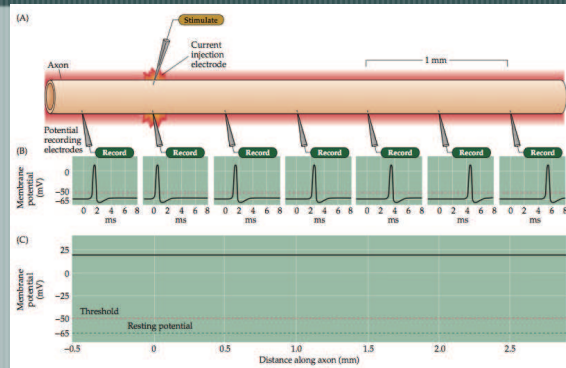

Kam reikalingi veikimo potencialai?

Laipsninio potencialo sklidimas

Veikimo potencialo sklaidimas

VP sklaidimas aksonu

Dvilypis procesas

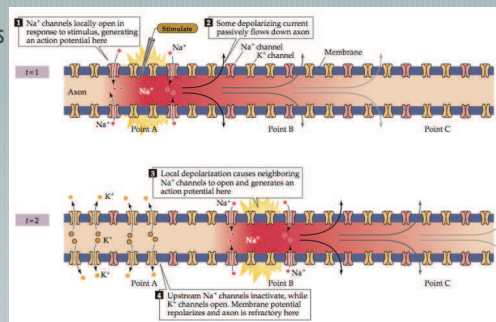
Aktyvus

Pasyvus

Aktyvus

Pasyvus

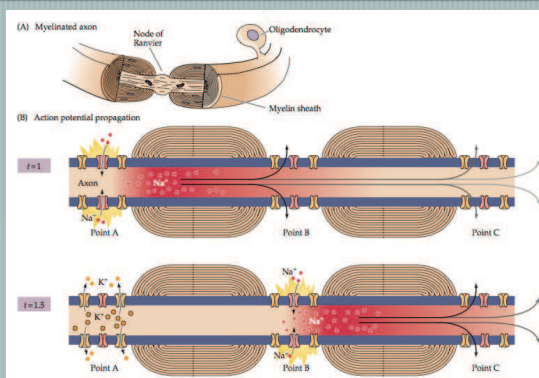
...

VP sklidimo aksonu turbinimas

- [Aksono dydis
- [Aksono izoliacija
 - Nemielinizuoti
 - membranos cilindras su citoplazmos
 - Mielinizuoti
 - gaubia mielino dangalas

Mielinizacija

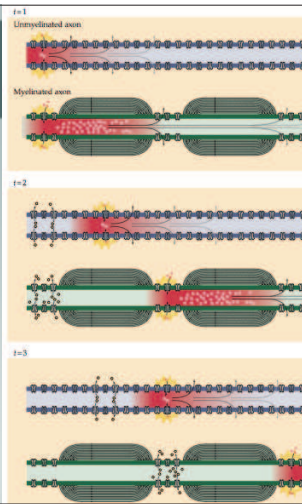
VP sklaidimo varžybos

[Daugybė sklerozė

- vien- abiakis aklumas
- paralyžius
- somatosensoriniai sutrikimai
- galvos svaigimas
- vaizdo dvejinimasis

[Autoimuninė liga

[Virusinė infekcija

Kaip pakeisti neurono aktyvumą?

- [Elektros srovė
- [Jonų kanalai
- [Neurotransmiteriai
- [Receptoriai

Jonų kanalų manipuliacijos

— [**Blokatoriai:** keičia kanalų aktyvumą (aukos pasigavimas, savigyna)

— [**Na⁺** - paralyžius

- Tetrodotoksinas (puffer fish)
- Skorpiono alfa ir beta toksinai
- Batrachotoksinas (Afrikos varlės)
- Augalai

— [**K⁺**

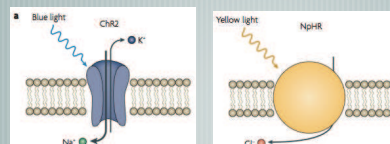
- baltymai: bičių apaminas ir varpsvų dendrotoksinas

Optogenetika

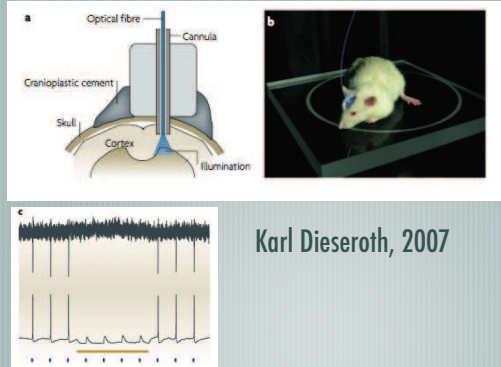
— [**Opsinai** - molekulės, kurių erdvinė struktūra kinta, apšvietus tam tikro bangos ilgio šviesa

— [**Kanalarodopsinas**

— [**Helorodopsinas**

Graužikų tyrimai

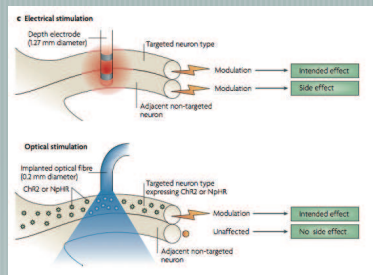

Karl Dieseroth, 2007

Optogenetikos privalumai

- [Ląstelės tipui specifinė stimuliacija/inhibicija
- [Laikinė rezoliucija
- [Pokyčiai grįžtami (ar net bifaziniai)

Specifiškumas ląstelių tipui

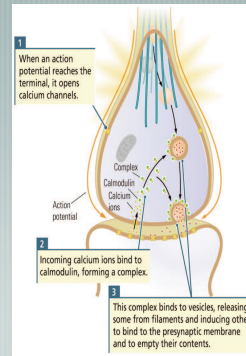

Kanalopatijos

- [Raumenų sustingimas
- [Raumenų paralyžius
- [Ca^{2+} kanalai
 - migrena
 - vištakumas

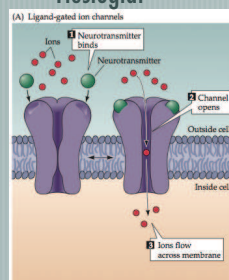
Neurotransmiteriai

- [Sintezė - presinapsinis neuronas
- [Laikymas
- [Išsilyjimas į sinapsę
- [Susijungimas su receptoriais

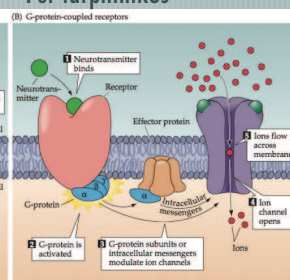

Receptoriai

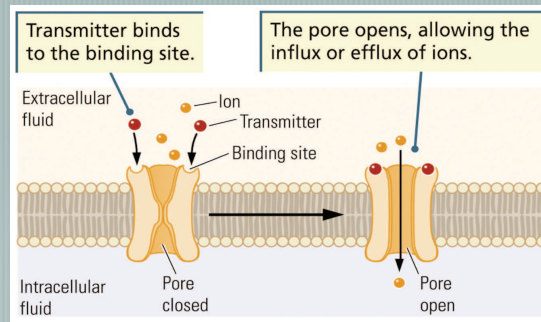
Tiesiogiai

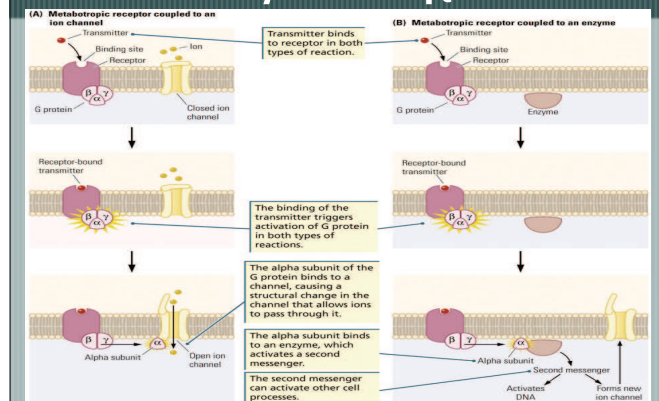
Per tarpininkus

Ligando aktyvuojami jonų kanalai

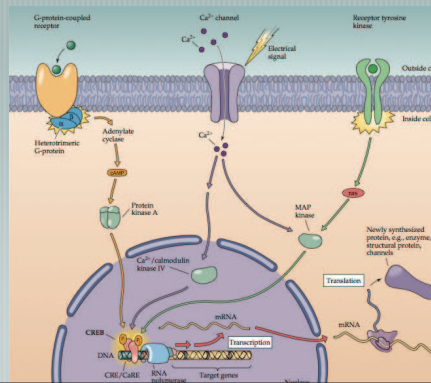
Su G-baltymu susiję

Signaliniai keliai

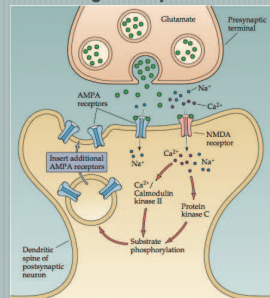
Kinta transkripcija

Kinta baltymų
sintezė

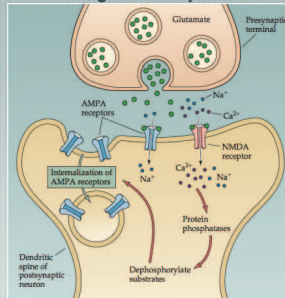

Sinapsių plastiškumas

LTP - long term potentiation

LTD - long term depression

Neurotransmiterių tipai

- [Daugiau nei 50
- [Jungiasi specifiskai tik prie savo receptorių
- [Slopinantys ir žadinantys
- [Mažos molekulės ir peptidai
- [Tarpininkauja tam tikrom funkcijom
- [Jų pusiausvyros sutrikimas sukelia įvairias ligas

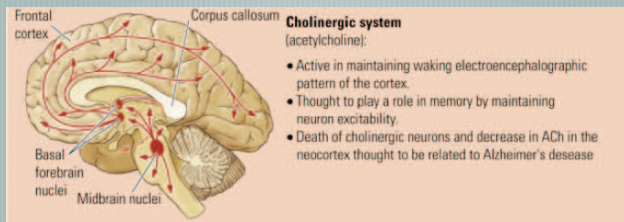
Pagrindinės neurotransmiterių sistemos

- [Acetilcholino
- [Dopamino
- [Serotonino
- [Noradrenalino

Acetilcholinas

[Budrumas, atmintis

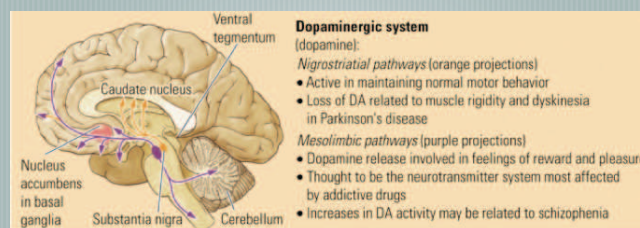
[Alzheimerio liga

Dopaminas

[Motorinės funkcijos (Parkinsono liga)

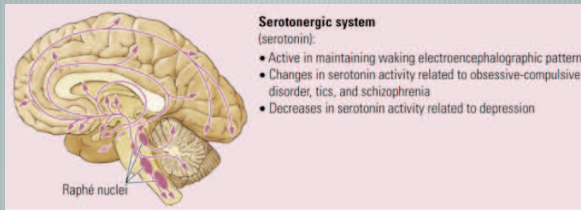
[Priklausomybės

Serotoninas

[Smegenų
sužadinamumas

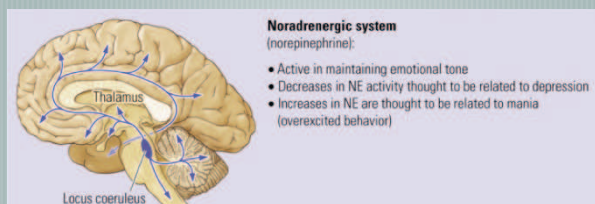
[obsesijos, šizofrenija,
depresija

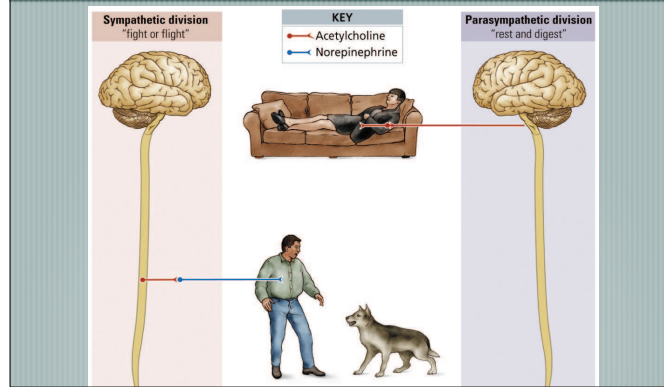
Noradrenalinas

[Emocinis
sužadinamumas,
manija

[Depresija

Antagonistinė veikla

Neurotransmiteriai ir receptoriai

- [Yra daug ir įvairių
- [Manipuliuojant/pakitus jų pusiausvyrai specifiskai pakinta tam tikros smegenų funkcijos
- [Skirtingos neurotransmiterių sistemos gali veikti papildančiai arba antagonistiskai

Neuronai

- [Didelė įvairovė (morfologinė ir fiziologinė)
- [Bendrauja elektriniais signalais
- [Veikimo potencialas - universali "valiuta"
- [VP pasiekus aksono galą išsiskiria neurotransmiteriai
- [Neurotransmiteriai - padeda įveikti tarpą tarp neuronų
- [Jie jungiasi prie posinapsinio neurono dendritų receptorių
- [Posinapsiniame neurone sinapsių signalai sumuojami
- [VP susidarymas

Manipuliacija

- [Elektriškai
- [Chemiškai
 - jonų kanalus
 - receptorius
- [Šviesa

Manipulacijų prasmė

- [Pažinimas
- [Ligų gydymas

Ačiū už dėmesį

- [Klausimai?

Komentaras

[Dauguma skaidrese
naudotu paveikleliu
pasiskolinti is Purves
Neuroscience :)